Kommittémotion S

Motion till riksdagen 2026/27:2837

av Ida Karkiainen m.fl. (S)

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt förslaget i tabell 1.1.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att stärka familjepolitiken och stötta barnfamiljerna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen beslutar att höja barnbidraget med 200 kronor per månad och gör erforderliga ändringar i 3 och 5 §§ socialförsäkringsbalken enligt förslaget i motionen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera och stärka bostadsbidraget som ett viktigt bostadspolitiskt verktyg för ekonomiskt svaga hushåll och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer jämställd och individualiserad föräldraförsäkring och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa den s.k. snabbhetspremien i föräldraförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över flerbarnstillägget och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modernisera och förenkla reglerna för tillfällig föräldrapenning och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra förslagen från BUMS-utredningen om användning av månadsuppgifter vid beräkning av betalningsskyldighet för underhållsstöd och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa fusket i välfärden och införa ett tydligare ansvar för att förebygga välfärdsbrott och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tabell 1.1 Anslagsförslag 2027 för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Tusental kronor

Ramanslag	**Regeringens förslag**	**Avvikelse från regeringen**
1:1 Barnbidrag	31 043 485	4 463 000
1:2 Föräldraförsäkring	47 166 974	±0
1:3 Underhållsstöd	2 682 146	±0
1:4 Adoptionsbidrag	9 784	±0
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	1 138 200	±0
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	7 586 178	±0
1:7 Pensionsrätt för barnår	7 718 100	±0
1:8 Bostadsbidrag	2 588 652	±0
Summa	**99 933 519**	**4 463 000**

Förändring i lagtext

Att 15 kap. 3 och 5 §§ socialförsäkringsbalken (2010:110) får ändrad lydelse enligt följande:

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 § Allmänt barnbidrag lämnas med 1 250 kronor i månaden för varje barn från och med månaden efter barnets födelse. 5 § Förlängt barnbidrag lämnas med 1 250 kronor i månaden från och med kvartalet efter den tid som anges i 4 § för ett barn som går i 1. grundskolan, sameskolan, eller internationell skola på grundskolenivå, eller 2. anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan eller specialskolan. Lag (2023:348).	3 § Allmänt barnbidrag lämnas med 1 450 kronor i månaden för varje barn från och med månaden efter barnets födelse. 5 § Förlängt barnbidrag lämnas med 1 450 kronor i månaden från och med kvartalet efter den tid som anges i 4 § för ett barn som går i 1. grundskolan, sameskolan, eller internationell skola på grundskolenivå, eller 2. anpassade grundskolan, anpassade gymnasieskolan eller specialskolan. Lag (2023:348).

Motionen har vissa begränsningar mot bakgrund av det rådande politiska läget med en övergångsregering och en övergångsbudget.

En generell välfärd som omfattar alla familjer

Sverige är ett av de länder i världen där barn har de bästa förutsättningarna att växa upp. Vi har en lång historia av att genom familjepolitiken förenkla vardagspusslet för barnfamiljer, utjämna ekonomiska villkor, förbättra levnadsförhållanden för barnhushållen och bekämpa barnfattigdomen. Utgångspunkten för den socialdemokratiska familjepolitiken är att alla barn ska få en bra start i livet, utvecklas och kunna förverkliga sina drömmar även om alla föds med olika förutsättningar.

Den allmänna ekonomiska försämringen och kostnadsfördyringarna har drabbat hushållen hårt. Det gäller i synnerhet barnfamiljerna. De senaste årens prisökningar har grävt djupa håll i hushållens plånböcker. Resultatet av detta har blivit att fler barn tvingas växa upp i fattigdom. Barnfattigdomen ökar nu därför att fler föräldrar hamnar i ekonomisk utsatthet. Det bästa sättet att bekämpa barnfattigdom är att se till att föräldrarna ges möjlighet att arbeta. Men den ekonomiska familjepolitikens utjämnande effekt är också nödvändig för att öka jämlikheten, förbättra jämställdheten och minska barnfattigdomen.

Den svenska välfärdsmodellen med generell välfärd, ett jämställt föräldraskap och barnperspektivet är grundläggande för den socialdemokratiska familjepolitiken. Alla barn ska kunna växa upp under trygga förhållanden och det är samhällets ansvar att kompensera för alltför ojämlika förutsättningar i livets början.

Mer i plånboken för vanliga familjer

Regeringen har misslyckats med svensk ekonomi. De senaste tre åren har varit förlorade år, där regeringen låtit jobbkrisen förvärras och lämnat vanligt folk utan stöd i en tid av ekonomisk oro. Regeringens politik har förvärrat situationen genom att försämra villkoren för barnfamiljer och pensionärer, samtidigt som satsningar för att få i gång Sveriges tillväxt uteblivit. Prisökningarna har grävt ett permanent hål i familjernas plånböcker, vilket märks när man ska betala hyran eller matkassen i affären. Jämförbara länder har på olika sätt stöttat barnfamiljerna i krisen genom åtgärder för att hålla nere matpriser, genom barnbonus med mera. Sveriges regering har dock stått likgiltig. 58 procent av de ensamstående föräldrarna med lägre inkomst har haft svårigheter att

betala fritidsaktiviteter till barnen. Allt fler barnfamiljer i Sverige vänder sig till hjälporganisationer för att klara grundläggande vardagskostnader som mat, kläder och fritidsaktiviteter. Det handlar inte längre enbart om familjer som länge stått utanför arbetsmarknaden, utan även om arbetande föräldrar och ensamstående vars marginaler har ätits upp av ökade levnadsomkostnader och boendekostnader.

Vi lägger därför flera förslag för att stötta barnfamiljerna och satsningar på jobb i vår budgetmotion. Svenska familjer ska inte ensamma behöva bära hela den kraftiga kostnadsökningen och den ekonomiska otryggheten som det medför. Barn ska aldrig behöva betala priset vid en ekonomisk kris. Med de prisökningar som drabbat hushållen de senaste åren kan en vanlig löntagarfamilj gå back tusentals kronor varje månad. I det läget prioriterar regeringen hellre skattesänkningar för höginkomsttagare än att stötta barnfamiljerna – trots att det är viktigare än någonsin att stå på barnfamiljernas sida. Det handlar om prioriteringar och vi har råd att prioritera våra barn. För låginkomstfamiljer har barn- och familjeersättningarna stor betydelse – särskilt betydelsefullt är barnbidraget och studiebidraget.

Höj barnbidraget

Barnbidraget går till alla barn, oberoende av föräldrarnas inkomster. Det är därmed en del av det generella välfärdssystemet. För första gången sedan 2006 höjdes barnbidraget 2018 med 200 kronor. Höjningen gjorde skillnad men Sveriges barnfamiljer står nu inför nya utmaningar och kostnadshöjningar. Ytterligare satsningar behövs. I en barnfamilj finns många olika behov att möta. Vi socialdemokrater har, sedan valet 2022, vid återkommande tillfällen förslagit en tillfällig höjning av barnbidraget. Även om prisökningarna nu stannat av kommer de ekonomiska utmaningarna för barnfamiljerna fortsatt att vara stora. Utgifterna ligger ju kvar på en hög nivå samtidigt som inkomsterna inte alls har följt med i samma utveckling. Därför föreslår Socialdemokraterna att barnbidraget höjs med 200 kr per månad. Det skulle ge en familj med två barn nästan 5 000 kronor mer per år för att betala näringsriktig mat, fritidsaktiviteter och andra helt nödvändiga utgifter. Vi anslår därför 4,5 miljarder kronor till anslaget 1.1. Barnbidrag.

Reformera och förstärk bostadsbidraget

Den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen höjde inkomstgränserna i bostadsbidraget till barnfamiljer samt införde ett särskilt tilläggsbidrag med anledning av den kraftiga kostnadsutvecklingen åren efter pandemin. Förstärkningarna inom

bostadsbidraget innebar en direkt ekonomisk förbättring för många av de mest utsatta barnfamiljerna.

De satsningar som gjorts under den socialdemokratiska regeringen för barnfamiljer med låg ekonomisk standard är av stor betydelse för att bekämpa barnfattigdom men ytterligare satsningar behövs. Arbetet med att stärka den ekonomiska familjepolitiken, stötta barnfamiljer som lever i ekonomisk utsatthet och stärka ekonomin för dem med sämre ekonomiska förutsättningar behöver fortsätta.

Den tillfälliga höjning av bostadsbidraget som infördes under pandemin och som därefter togs bort av Tidö-regeringen innebar ett viktigt tillskott till många barnfamiljer i ekonomiskt pressade situationer. När kostnaderna för mat, el och boende fortsatt ligger på höga nivåer är det inte rimligt att den förstärkningen försvunnit. Vi menar att höjningen i stället borde gjorts permanent för att säkerställa att fler familjer får en bättre ekonomisk grundtrygghet.

En mer jämställd föräldraförsäkring

I Sverige har vi med stor sannolikhet världens mest generösa föräldraförsäkring. En generös föräldraförsäkring som skapar förutsättningar för och ställer krav på ett jämställt nyttjande av försäkringen bidrar till en mer jämställd arbetsmarknad och samhälle i stort. Det är viktigt för svensk ekonomi. Barn behöver en nära relation till båda sina föräldrar. Därför är det viktigt med ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Det är fortfarande en majoritet av kvinnorna som tar huvudansvaret för hem och familj. Bristen på jämställdhet blir tydligare när man får barn. Kvinnor tar ut cirka 70 procent av föräldraledigheten. Föräldraledigheten är än mer ojämställd sett till obetald föräldraledighet. Det är oftast kvinnorna som arbetar deltid när barnen är små. Detta *leder till att kvinnorna får bära tyngden av en sämre karriär, sämre löneutveckling och* sämre pension. Majoriteten av landets fattigpensionärer är kvinnor. Detta är inte hållbart.

Föräldraförsäkringens regler ger idag en förälder möjlighet att avstå dagar till den andra föräldern. Sedan den 1 januari 2016 är 90 dagar reserverade för respektive förälder. Dessa dagar kan inte överlåtas från den ene föräldern till den andre. Vi behöver göra mer för att kvinnor inte ska drabbas hårt ekonomiskt för varje barn och för att föräldraförsäkringen ska nyttjas mer jämställt. För att öka barnens rätt till sina föräldrar och för att uppmuntra ett mer jämställt uttag av föräldradagar bör föräldraförsäkringen delas i tre delar.

Avskaffa snabbhetspremien i föräldraförsäkringen

Den så kallade snabbhetspremien i föräldraförsäkringen infördes på 1980-talet i syfte att ge ekonomiska incitament att skaffa fler barn. Reformen var då vällovlig men erfarenheterna av den har visat sig skapa både negativa hälsoeffekter och ekonomiska effekter för kvinnor. När kvinnor har kort tid mellan förlossningarna har det visat sig att förlossningsskador ökar samt risken för en för tidig födsel. Dessa negativa hälsoeffekter är tillräckliga skäl för att ta bort denna ekonomiskt uppmuntran till att snabbt skaffa ytterligare ett barn. Snabbhetspremien bör i enlighet med utredningen *En modern föräldraförsäkring* (SOU 2017:101) avskaffas genom att ta bort snabbhetspremien i 12 kap. 29 § Socialförsäkringsbalken. Ett borttagande kan leda till att kvinnor i större utsträckning arbetar heltid mellan graviditeterna vilket skulle kunna öka den ekonomiska självständigheten för kvinnor, på kort och på lång sikt. De ekonomiska besparingar som blir effekten av denna förändring bör läggas på andra förbättringar inom föräldraförsäkringen.

Se över flerbarnstillägget

Flera utredningar samt Riksrevisionen har påpekat att flerbarnstillägget med dagens utformning inte är tillräckligt ekonomiskt träffsäkert. Det är även ett bidrag som trappas upp ju fler barn du skaffar vilket kan skapa felaktiga incitament och medverka till ökad segregation som försenar föräldrarnas inträde på arbetsmarknaden eller i studier. Ett avskaffande av flerbarnstillägget skulle således frigöra betydande summor till mer träffsäkra satsningar som säkerställer att barnfattigdomen inte ökar och dessutom förbättra möjligheterna till en god integration – inte minst för kvinnor. Vi socialdemokrater menar att det nu är dags att se över flerbarnstillägget för att säkerställa barns rättigheter samt att den ekonomiska standarden för de utsatta hushållen inte urholkas. I översynen bör man samtidigt se över vilka andra stödformer som skulle kunna införas som ger ett bättre träffsäkert ekonomiskt stöd för utsatta barnfamiljer, till exempel för ensamstående. Detta bör tillkännages regeringen.

Modernisera och förenkla reglerna för tillfällig föräldrapenning

En statlig utredning *Rätt och lätt – ett förbättrat regelverk för VAB* (SOU 2022:31) har lämnat ett antal förslag för att modernisera, renodla och förenkla regelverket och göra det mer lättöverskådligt för föräldrarnas skull, för att minska utrymmet för fusk och för att undvika felaktiga utbetalningar samt för att stärka möjligheterna till kontroll. Av utredningens förslag har några förslag genomfört under 2026. Det gäller förslagen om

en kortare ansökningstid och rätt till tillfällig föräldrapenning i tre nya situationer, samt vissa möjligheter för föräldrar att får ersättning samtidigt. Däremot hr man inte gått vidare med andra förslag för att modernisera, renodla och förenkla regelverket och göra det mer lättöverskådligt för föräldrarnas skull, för att minska utrymmet för fusk och för att undvika felaktiga utbetalningar samt för att stärka möjligheterna till kontroll. Remissinstanserna har varit till övervägande del positiva och förslagen ligger väl i linje med hur vi socialdemokrater anser att reglerna bör reformeras.

Minskad skuldsättning och ökad träffsäkerhet i underhållsstödet

Utformningen av regelverket för bostadsbidrag och underhållsstöd har under längre till lett till betydande problem med skuldsättning. En statlig utredning (BUMS) har i betänkandet *Träffsäkert – införande av månadsuppgifter i bostadsbidraget och underhållsstödet* bland annat, mot bakgrund av problemen med skuldsättning och träffsäkerhet, att den bidragsgrundande inkomsten i bostadsbidraget och den betalningsgrundande inkomsten i underhållsstödet som huvudregel ska baseras på aktuella historiska inkomster som hämtas från uppgifter ur arbetsgivardeklarationerna när det är möjligt. Utredningens förslag lämnades för flera år sedan och i maj 2026 kunde riksdagen äntligen besluta om en förändring avseende bostadsbidraget som innebär att inkomstuppgifter i arbetsgivardeklarationer används för månadsberäkning. Slutligt bostadsbidrag ska i månadssystemet lämnas månadsvis i stället för att, som i det tidigare systemet, först betalas preliminärt och sedan stämmas av mot årsinkomsten. Bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2027.

När det gäller underhållsstödet har regeringen valt att inte gå vidare med utredningens förslag. Detta trots att problemet med skuldsättning för bidragsskyldiga i underhållsstödet är minst lika stort som för dem som får bostadsbidrag. Det är därför angeläget att en reform liknande den som nu införs vid beräkningen av bostadsbidraget också genomförs för dem som omfattas av betalningsskyldighet för underhållsstöd. Detta bör tillkännages för regeringen.

Stoppa fusket och inför ett tydligare ansvar för att förebygga välfärdsbrott

Våra gemensamma skattemedel ska gå till människor som har rätt till ekonomisk trygghet och till att stärka vår gemensamma välfärd – inte till den organiserade brottsligheten.

I regeringsställning genomförde vi socialdemokrater ett antal åtgärder för att komma åt fusk och förebygga välfärdsbrott. Bland annat skärptes bidragsbrottslagen och

Försäkringskassan gavs uppdrag att öka kontrollen. Bara inom vab beräknade Försäkringskassans kontrollenhet att fusket kostade samhället cirka 800 miljoner kronor 2024. Ett viktigt steg togs i samband med inrättandet av den nya Utbetalningsmyndigheten. Den tidigare regeringen tillsatte även en bidragsbrottsutredning med uppgift att bland annat att analysera hur förmågan att förebygga och bekämpa bidragsbrott kan stärkas. Utredningen lämnade sitt betänkande *Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystem* (SOU 2023:52) den 6 september 2023. Regeringen har tagit vidare en del av utredningens förslag i bland annat utökade möjligheter för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att inhämta uppgifter om andra personer än den försäkrade och om juridiska personer. Socialdemokraterna ser positivt på förslag som innebär ett tydligare ansvar för att förebygga välfärdsbrott för Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen. Samtidigt behöver det bli lättare för medborgare att göra rätt från början vid sina kontakter med myndigheter. Det gäller i stor utsträckning Försäkringskassan. Berörda myndigheter bör snarare sträva efter att underlätta för människor att lämna rätt uppgifter än att med återkrav och viten jaga dem som ovetandes har lämnat felaktiga uppgifter. Vi förutsätter att regeringen vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att åstadkomma de förbättringar som Riksrevisionen uppmärksammar i sin granskning och vi avser att följa frågan. Det är angeläget för att säkerställa att de människor som har rätt till stöd från trygghetssystemen får det men inte de som försöker sko sig på andra.

Ida Karkiainen (S)

Åsa Eriksson (S)

Ola Möller (S)

Jessica Rodén (S)

Arber Gashi (S)

Robert Andersson Hammarstrand (S)

Marcus Andersson (S)